

บทที่ 1

บทนำ

เหตุการณ์รัฐประหาร เมื่อ 19 กันยายน 2549 กลุ่มปัญญาชนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้นำทางความคิดของสังคมได้ออกมาเรียกร้องให้ทหารก่อการรัฐประหาร เหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลต่อเนื้อหา มาจนกระทั่งปัจจุบัน ให้เกิดการแบ่งข้างอย่างชัดเจนของประชาชน ซึ่งต่างจากเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจาก เป็นการลุกฮือของอาจารย์ นักศึกษา และประชาชนเรือนแสน เพื่อต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหาร จนถึงขั้นนองเลือด ซึ่งนับเป็นวันมหาวิปโยคของประเทศไทย และ เหตุการณ์ทางการเมือง 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งนับเป็นจุดดำทางประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง อันเป็นผลจากการเรียกร้องของกลุ่มพลังนิสิตนักศึกษา เพื่อทะลวงกรอบของระบบเผด็จการที่สืบทอดอำนาจมาจากสมัยของ สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2547)

ทำให้คิดได้ว่า การศึกษาสูงอาจไม่ได้แสดงถึงแนวโน้มการมีจิตสำนึก หรือ จิตใจเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สิ่งที่น่าพิจารณากลับเป็นค่านิยมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งส่งผลต่อเนื้อเป็นทัศนคติ และ พฤติกรรมทางการเมือง ผู้วิจัยจึงเริ่มศึกษาข้อมูลจากประวัติศาสตร์การเมืองไทย เอกสารวิชาการ และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้ง ของประเทศไทย และ ต่างประเทศ จากนั้น กำหนดหัวข้อวิจัย และ ระเบียบวิธีวิจัย ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์ และ นักศึกษา สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ

ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจในการทำวิจัยเรื่องนี้จากสถานการณ์บ้านเมืองที่สับสนวุ่นวายทางการเมืองอย่างต่อเนื่องตลอดมา นับตั้งแต่ เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ พ.ศ.2475 เกิดการกบฏ และ รัฐประหาร โดยไม่มีการต่อต้านจากประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมตลอดมา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดทางการเมืองปกครองรัฐของปราชญ์ทุกท่าน มีองค์ประกอบเรื่องความดี คุณธรรม และ จริยธรรมของนักการเมือง และ ผู้ปกครองรัฐเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดมิได้ ทั้งนี้ โดยมีประชาชนเป็นศูนย์รวมของอำนาจอธิปไตย ซึ่งหมายถึงว่า ประชาชนต้องเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และ อำนาจอธิปไตยของรัฐต้องมาจากประชาชนเท่านั้น

ในมุมมองทางสังคม ผลงานต่าง ๆ ที่มนุษย์ผลิตขึ้นมา เมื่อเวลาผ่านไป สิ่งที่ได้รับ การยอมรับจากสังคมจะถูกถ่ายทอดต่อเนื่องกันมากกลายเป็นวัฒนธรรมทางสังคมของสังคมนั้น กล่าวคือ เป็นความเชื่อ ค่านิยม และ ทักษะคติ ผังลึกอยู่ภายในจิตใจของบุคคลในสังคมนั้น ซึ่งจะ ครอบคลุม และ มีผลต่อวัฒนธรรมทางการเมือง ทั้งจะครอบงำ และ ควบคุมพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ที่สังกัดอยู่ในสังคมนั้น

ในมุมมองของระบบการเมือง ไม่มีระบบการเมืองใดมีลักษณะสมบูรณ์แบบ แม้เป็นการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย ชงจ้อ เล่าจ้อ เม่งจ้อ เพลโต้ อริสโตเติล ล็อค รุสโซ ฯลฯ ต่าง พยายามเสนอความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับระบบการเมืองในอุดมคติ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2552) แต่ จะ มีลักษณะเป็นแบบผสม ไม่มีการปกครองแบบใดดีกว่าแบบอื่น ๆ ถึงกับนำมาใช้ได้กับทุกสังคมใน โลก ระบอบการปกครองย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละสังคม แต่ละวัฒนธรรม เพราะมี ปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้รัฐต้องให้ระบอบการปกครองที่แตกต่างกันออกไป ตามที่จะเห็นว่า ระบอบใดเหมาะสมที่สุดสำหรับตน แม้ว่าระบอบหนึ่งอาจเหมาะสมกับตนอยู่สมัยหนึ่ง แต่เมื่อ กาลเวลาเปลี่ยนแปลงไปอาจต้องใช้อีกระบอบการปกครองหนึ่งก็ได้ กล่าวคือ การปกครองบางแบบ อาจดีที่สุดสมัยหนึ่ง แต่ อาจเลวที่สุดในอีกสมัยหนึ่ง (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2549)

แนวความคิด หรือ ปรัชญาการเมืองต่าง ๆ มีต้นกำเนิดจากการที่มีผู้สนใจศึกษาตั้งแต่ ก่อนคริสต์ศักราชจนกระทั่งปัจจุบัน มีผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์ทางการเมืองเขียนหนังสือที่ สำคัญ ๆ ไว้เป็นหลักคิดทางการเมืองหลายท่าน เช่น เพลโต้ (Plato) เขียนเรื่องอูตมรัฐ (Republic) กล่าวถึง สิ่งถูกต้องดีงาม ผู้พิทักษ์ กษัตริย์นักปราชญ์ ทฤษฎีความเห็น ความเลื่อมของระบอบ การปกครอง และ ระบบการศึกษา อริสโตเติล (Aristotle) เขียนเรื่อง การเมือง (Politics) กล่าวถึง ระบบการเมือง การแบ่งประเภทระบอบการปกครองออกเป็น 6 ระบอบ ได้แก่ ระบอบกษัตริย์ ประชาธิปไตยแบบกฎหมาย คณาธิปไตย อภิชนาธิปไตย แบบผสม และ ระบอบทรราช การปฏิบัติ และ ความมั่นคงของระบบการเมือง มาคิอาเวลลี (Machiavelli) เขียนเรื่อง The Prince กล่าวถึง การปกครองรัฐต่าง ๆ คุณธรรมของผู้ปกครอง หลัก และ วิธีการปกครอง โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) เขียนเรื่อง Leviathan กล่าวถึง สภาวะธรรมชาติ จักรภพ กับ อำนาจอธิปไตย และ ระบอบการปกครอง จัง จ้ากส์ รุสโซ (Jean Jacques Rousseau) เขียนเรื่อง The Social Contract and Discourses กล่าวถึง สัญญาประชาคม อำนาจอธิปไตย เจตนารมณ์ส่วนรวม และ ทฤษฎี สำคัญ ๆ อื่น ๆ คาร์ลมาร์กซ์ (Karl Marx) เขียนเรื่อง Capital กับ The Communist Manifesto กล่าวถึง วัตถุนิยมตามกฎการขัดแย้ง มูลค่าส่วนเกิน การต่อสู้ระหว่างชนชั้น และ สังคม คอมมิวนิสต์ (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2549) รวมทั้ง ชงจ้อ และ ปราชญ์ชาวอินเดียต่าง ๆ

พัฒนาการท้ายสุดในปัจจุบัน ต่างยอมรับให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นผู้ชนะ เป็นค่านิยมของสังคมโลก (Democracy as a Universal Value) (Fukuyama, 1989; Gershman, 2005 and Sen, 1999) อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยของสังคมใดสังคมหนึ่งมิได้สื่อความหมายเพียง “The Will of the People” (Preston, 2007) แต่ความมั่นคง และการดำรงอยู่ของระบอบการปกครองยังต้องประกอบด้วยประชาชนในสังคมที่มีลักษณะจิตใจ หรือ จิตสำนึกเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ มีความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ และ พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2546)

ประเทศไทยเริ่มมีการพัฒนาการเมือง และ การบริหาร ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่มีลักษณะเป็นการพัฒนา เพื่อกระชับอำนาจกลุ่มผู้นำ เพื่อให้เป็นจุดศูนย์รวมในการปฏิรูปสังคม โดยการรวบอำนาจ และ ตั้งคณะรัฐบาลที่ประกอบด้วยพระญาติในระดัต่าง ๆ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้จะยังไม่เห็นด้วยกับรูปแบบการปกครองนี้ เนื่องจาก เห็นว่าประชาชนทั่วไปยังขาดความเข้าใจ ขาดการศึกษา และ ความเข้าใจการเมือง แต่ ก็ทรงทดลองโดยจำลองเมืองตุ๊กตา เรียกว่า ดุสิตธานี มีการเลือกตั้งรัฐบาล ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล และ ฝ่ายค้าน รวมทั้ง เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางทางหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งรูปแบบดังกล่าว มีส่วนสำคัญในการปูพื้นให้เกิดบรรยากาศประชาธิปไตย และ ผลักดันให้เกิดการปฏิวัติในสมัยต่อมา (ลิขิต ธีรเวคิน, 2547) รูปแบบดังกล่าว แสดงถึงความเข้มข้นของการเริ่มต้นของกระแสประชาธิปไตยจากกลุ่มเจ้านาย และ ข้าราชการผู้มีอำนาจ

ผลการปฏิรูป นำไปสู่ การทำทนายอำนาจสถาบันพระมหากษัตริย์จากสถาบันข้าราชการ โดยมีการปฏิวัติเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 เพื่อให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีกษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2547) นับจากเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 จนกระทั่งปัจจุบัน ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองสลับกัน ระหว่าง ระบอบประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งตัวแทน ซึ่งประชาชนจะเลือกผู้ทำหน้าที่แทนตนในสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสนองตอบความต้องการ ปกป้องสิทธิ และ เสรีภาพของตน (Bennett, 2005) กับการทำรัฐประหาร

ซึ่งสามารถสรุปเหตุการณ์ ขั้นตอน และ ข้ออ้างของเหตุแห่งการทำรัฐประหารได้เป็นขั้น ๆ ตั้งแต่ การทำรัฐประหาร (ปกครองในระบอบเผด็จการทหาร) การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง กระบวนการทางรัฐสภา ข้อขัดแย้ง และ วิกฤตการณ์ และสุดท้าย วนกลับสู่การกระทำรัฐประหาร โดยอ้างเหตุผลต่าง ๆ และ ที่สำคัญสุดที่นำมาอ้างทุกครั้ง ได้แก่ เพื่อปกป้อง หรือ พิทักษ์สถาบันกษัตริย์ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2547)

การไม่เคารพกฎเกณฑ์ของวิถีทางประชาธิปไตย ทำให้เกิดการใช้กำลังในการแก้ปัญหา
ข้อขัดแย้งหลายครั้ง ระหว่าง ช่วง พ.ศ. 2475 - 2501 ซึ่งมีช่วงห่างสั้นมาก ได้แก่

20 มิถุนายน 2476	เกิดรัฐประหาร
11 ตุลาคม 2476	เกิดกบฏบวรเดช
3 สิงหาคม 2478	เกิดกบฏนายสิบ
29 มกราคม 2481	เกิดกบฏพระยาทรงสุรเดช
8 พฤศจิกายน 2490	เกิดรัฐประหาร
1 ตุลาคม 2491	เกิดกบฏเสนานิการ
26 กุมภาพันธ์ 2492	เกิดกบฏวังหลวง
29 มิถุนายน 2494	เกิดกบฏแมนฮัตตัน
16 กันยายน 2500	เกิดรัฐประหาร
20 ตุลาคม 2501	เกิด รัฐประหาร

(ลิขิต ธีรเวคิน, 2547)

การแย่งชิงอำนาจโดยวิธีการทำรัฐประหารไม่ใช่ของใหม่ แม้ในสมัยอยุธยาที่คล้ายคลึง
กัน (ณรงค์ พ่วงพิศ, 2522) ซึ่งสรุปจากการสำรวจโดยสังเขป ได้ดังนี้

1. มีอิทธิพลของกระบวนการทางการเมืองสมัยเก่าอยู่มาก และ สภาพแวดล้อมไม่
สนับสนุนพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย
2. การแย่งอำนาจ และ การขัดแย้งที่เกิด มักลงเอยด้วยการใช้กำลังแทน
กระบวนการที่สงบ และ เป็นไปตามหลักเกณฑ์
3. หัวหน้าคณะรัฐประหารมักยอมจำนนต่อความทะเยอทะยานส่วนตัว แม้ได้
สาบานตัวว่าจะอุทิศตนเพื่อประชาธิปไตย
4. ระบอบประชาธิปไตยจะไม่สามารถอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นประชาธิปไตย
หมายความว่า จะต้องมีการเตรียมพื้นดิน ถ้าหวังจะให้ต้นไม้เติบโต
5. การใช้อำนาจ สะท้อนให้เห็นการขาดการพัฒนาทางการเมืองด้านการมีส่วนร่วม
ของประชาชน เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง และ สืบทอดอำนาจอย่างสงบ
6. รัฐประหาร ปี 2490 กลายเป็นตัวอย่างของรัฐประหารครั้งต่อ ๆ มา
7. การเมืองกลายเป็นเกมของการช่วงชิงอำนาจ และ สถาบันทางการเมืองก็ถูกใช้ไป
ในทาง เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง

(ลิขิต ธีรเวคิน, 2547)

จากความต่อเนื่อง และ เหตุผลที่กล่าวถึงแล้ว ทำให้สรุปได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยที่สืบทอดมา มีแนวโน้มไปในทิศทางใช้อำนาจ และ กำลังที่เหนือกว่าในการแก้ปัญหาทางการเมือง กล่าวคือ ผู้นำจะใช้การยึดอำนาจเป็นวิถีทางแก้ปัญหา หรือ ช้อชัดแย้ง จนกระทั่งคนทั่วไปคิดว่าเป็นเรื่องปกติ (กมล สมวิเชียร, 2520)

เหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในลักษณะวนเวียนครบรอบหลายๆครั้ง ส่งผลให้คนไทยได้เรียนรู้เรื่องการเรียกร้อง เพื่อกดดันให้มีการยอมจำนนทางการเมือง มีพัฒนาการให้เกิดการลุกฮือ เพื่อต่อต้านอำนาจเผด็จการ ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการใช้อำนาจเด็ดขาดในการปกครอง ทำลายกลไกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเท่ากับแช่เย็นทางการเมือง ทำให้ช้อชัดแย้งต่าง ๆ ไม่มีทางแก้ไขได้ ประชาชนไม่มีทางออก เพื่อระบายความขัดเคืองไม่พอใจทั้งหลาย ดังกล่าว ลิขิต ธีรเวคิน (2547) ได้ให้รายละเอียดของสาเหตุ และ ผลที่ตามมา รวมทั้ง ผลของการเปลี่ยนแปลงไว้ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กล่าวได้ว่า เป็นการต่อต้านอำนาจเผด็จการครั้งสำคัญ โดย อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และ มวลชนบางกลุ่ม

ผลที่ตามมา ได้แก่ ประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517

มองแง่บวก ได้แก่

เกิดความตื่นตัวทางการเมือง ผ่าน การเรียกร้อง ประท้วง และ การอภิปราย ทำให้เกิดความเสมอภาคทางการเมืองมากขึ้น

มองแง่ลบ ได้แก่

มีการเรียกร้องทางการเมืองมากเกินไปจนขอบเขต และ ส่อให้เห็นความรุนแรงมากขึ้น จนดูเหมือนบ้านเมืองไม่มีช้อชื่อ ไม่มีแปร จนเกิดปฏิกิริยาตอบโต้จากกลุ่มอนุรักษ์นิยม ความคิดทางการเมืองแตกแยกออกเป็นสุดโต่ง 2 ขั้ว ฝ่ายซ้าย และ ฝ่ายขวา ซึ่งเหตุการณ์ประกอบต่างๆหลังประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ 2517 ได้ชักนำไปสู่เหตุการณ์วันมหาวิปโยค 6 ตุลาคม 2519 (ลิขิต ธีรเวคิน, 2547)

หลังจากเหตุการณ์ที่กล่าวแล้วข้างต้นทั้ง 2 เหตุการณ์ ยังคงมีการทำรัฐประหารอีก 2 ครั้ง คือ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 โดยคณะที่เรียกว่า รสช. และ วันที่ 19 กันยายน 2549 โดยคณะที่เรียกว่า คปค. ด้วยข้ออ้างเดิมๆ เช่น เพื่อพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ มีการคอรัปชั่นของบุคคลในรัฐบาล รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา หรือ เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นต้น (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2546; ลิขิต ธีรเวคิน, 2547)

การทำรัฐประหารทุกครั้ง มีข้อสังเกตว่า บุคคลชั้นนำในกลุ่มรัฐประหารทุกคณะพยายามให้ความเห็นชักนำให้ประชาชนยอมรับว่า เป็นรูปแบบของประชาธิปไตยแบบไทย ๆ โดย

ยกเหตุผลต่าง ๆ มากล่าวอ้าง เช่น วัฒนธรรมประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะ จึงควรพัฒนาระบบประชาธิปไตยเฉพาะที่เหมาะสม หรือ ประเทศไทยยังไม่พร้อม สำหรับ การปกครองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ เนื่องจาก วัฒนธรรมไม่สอดคล้อง การพัฒนาด้านการศึกษา และ เศรษฐกิจไม่มากพอ หากยอมรับระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกอาจนำไปสู่วิกฤติการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งทินพันธ์ นาเคตะ (2546) ได้กล่าวถึง ลักษณะของวัฒนธรรมแบบไทย ๆ ดังกล่าวไว้บ้างแล้ว อย่างไรก็ตาม ถือได้ว่าเป็นลักษณะแอบแฝงรูปแบบหนึ่งของเผด็จการ กล่าวคือ พยายามอ้างเพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ของชาติขึ้นมา (Bădescu, 2000) ซึ่งต่างจากการสร้าง Unity ของคนในชาติ สอดคล้องกับสิ่งที่เรียกว่า Democracy 'with adjective' (Collier & Levitsky, 1996; Shahin, 2005) ดังกล่าว แสดงให้เห็นค่านิยมทางการเมืองที่น่าสนใจรูปแบบหนึ่ง

รัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534 ได้นำไปสู่เหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ หรือ พฤษภาวิไล ซึ่งมองได้ว่าเป็นการต่อสู้ชิงอำนาจ ระหว่าง ทหาร กับ ชนชั้นกลางของประเทศจำนวนมาก ซึ่ง เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงถึงความตื่นตัวทางการเมือง และ การเรียกร้องประชาธิปไตย ความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ ต้องการเห็นความถูกต้อง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2547)

เกี่ยวกับเหตุการณ์รัฐประหารครั้งล่าสุด เมื่อ 19 ก.ย. 2549 (รัฐบาล ฯพณฯ ทักษิณ ชินวัตร) จากการติดตามข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ และ สื่อที่นำเสนอข่าวช่วงระยะก่อนการเกิดรัฐประหาร พบว่า เมื่อกลุ่มบุคคลที่เกิดความไม่พอใจรัฐบาลอย่างรุนแรงในเรื่องต่าง ๆ ที่นำมา กล่าวอ้าง ได้ปฏิเสธการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการประชาธิปไตย กล่าวคือ ปฏิเสธการที่รัฐบาลจะ คำนึงอำนาจให้ประชาชนตัดสินใจโดยวิถีทางประชาธิปไตยผ่านกระบวนการเลือกตั้งครั้งใหม่ ซึ่งมี รัฐบาลเดิมรักษาการณ์ แต่กลับเรียกร้องให้ทหารเข้ายึดอำนาจการปกครอง และ พยายามบังคับให้นายกรัฐมนตรีจากรัฐบาลเดิมออกจากวงจรทางการเมืองอย่างถาวร ด้วยวิถีทางที่ไม่เป็นไปตาม ระบบประชาธิปไตย ซึ่ง จัดได้ว่าเป็นการรุกร้าสิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคล และ ความเสมอภาคอัน เป็นค่านิยมพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยประการหนึ่ง (Pye, 1966) ทั้ง บางส่วนของกลุ่มคน ดังกล่าว และ กลุ่มคนระดับปัญญาชนอื่น ๆ ยอมรับเข้าร่วมเป็นคณะรัฐมนตรี และคณะทำงาน ให้กับกลุ่มที่ทำรัฐประหาร โดยได้รับค่าตอบแทนสูง ดังจะเห็นได้จากข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ยอมรับเป็น คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รวมทั้ง ผู้ที่ยอมรับเข้าเป็นกรรมการใน คณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของคณะปฏิรูปการปกครอง (คปค.) หรือ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) สอดคล้องกับความเห็นของ ทินพันธ์ นาเคตะ (2546) ที่ว่า ชอบเข้าข้างผู้ชนะ หรือ อัลทีเมเยอร์ (Altemeyer, 2006) ที่เห็นว่าเป็นลักษณะของ Authoritarian Followers

ผลตอบรับจากประชาชน อาจารย์ และ นักศึกษาส่วนใหญ่ยังเป็นเช่นเดิม ได้แก่ ไม่มีการต่อต้านอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในทันที ซึ่ง แสดงให้เห็นลักษณะของค่านิยมทางการเมืองอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่ง ต่างจากค่านิยมประชาธิปไตยอย่างสิ้นเชิง ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของค่านิยม ซึ่งตรงข้ามกับค่านิยมพื้นฐานเดิมของระบอบประชาธิปไตย

มีข้อสังเกตเกี่ยวกับเหตุการณ์ก่อนเกิดการรัฐประหาร เมื่อ 19 กันยายน 2549 กล่าวคือ พฤติกรรมการเรียกร้องให้ทหารกระทำรัฐประหารเพื่อล้มรัฐบาล ฯพณฯ ทักษิณ ชินวัตร เป็นพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับที่แสดงออกเมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่เป็นการต่อต้านอำนาจเผด็จการ และ รัฐประหาร ทั้ง มีกลุ่มศาสนาบางกลุ่ม ซึ่งแสดงตนว่าเป็นกลุ่มเคร่งศาสนาเข้าร่วมการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งอย่างเปิดเผย เหตุการณ์ประท้วงด้วยความรุนแรงยังคงเกิดขึ้นหลังการเลือกตั้งเมื่อ 23 ธันวาคม 2550 เมื่อคณะบุคคลส่วนใหญ่จากรัฐบาลเดิมที่ถูกกระทำรัฐประหารได้รับการยอมรับ จากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้กลับมาเป็นรัฐบาลอีกครั้ง ซึ่งจุดเริ่มต้นสำคัญของการชุมนุม มาจากการเสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญปี 2550 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่เกิดจากคณะรัฐประหาร 19 กันยายน 2549

เหตุการณ์ลุกลามจนถึงขั้นปิดสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ และ สนามบินดอนเมือง ตั้งแต่วันที่ 26 พฤศจิกายน 2551 เพื่อขัดขวางการกลับเข้าประเทศของนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น จากการประทุมนานาชาติ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศอย่างไม่อาจคาดคำนวณได้ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ ไม่มีอาจารย์ และ นักศึกษาผู้เป็นคนชั้นปัญญาชน และ เป็นผู้นำทางความคิดจากมหาวิทยาลัย เข้าร่วมขัดขวางการกระทำรัฐประหาร ซึ่งแตกต่างจากเมื่อครั้ง 14 ตุลาคม 2516 และ 16 ตุลาคม 2519 ที่ออกมาช่วยกันต่อต้านเผด็จการรัฐประหาร (ไทยรัฐ, 2551)

มีข้อสังเกตที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง ได้แก่ บุคคลระดับอธิการบดีของสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น ซึ่งในอดีตเป็นระดับผู้นำนักศึกษาในการต่อต้านเผด็จการ ให้สัมภาษณ์สนับสนุนในเชิงที่ว่ากองทัพเป็นผู้พิทักษ์ระบอบประชาธิปไตย และ จะต้องทำให้คำพูดตัวเองศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องการกดดันรัฐบาลให้ยุบสภา รวมทั้ง ปฏิเสธแนวทางนิติรัฐ (เดลินิวส์, 2551)

ผู้บัญชาการกองทัพบก ในขณะนั้น ในฐานะประธานคณะกรรมการติดตามสถานการณ์ร่วมทหารตำรวจ (คตร.) ซึ่ง ได้เชื้อเชิญหัวหน้าส่วนราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ผู้บัญชาการเหล่าทัพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อธิการบดีมหาวิทยาลัย และ ภาคเอกชน ร่วมประชุมเพื่อหาทางออกของวิกฤติ ได้เสนอให้นายกรัฐมนตรียุบสภา และ จัดการเลือกตั้งโดยเร็วที่สุด ทั้งให้กลุ่มที่เรียกตัวเองว่าพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยยุติการชุมนุมในทุกพื้นที่ แทนที่จะเสนอ

แนวทางดำเนินการกับผู้ที่ทำผิดกฎหมาย และใช้ความรุนแรงในการดำเนินการต่าง ๆ จนก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงกับประเทศ แม้จนปัจจุบัน (5 เมษายน 2553) การดำเนินการทางกฎหมายกับกลุ่มที่เรียกตนเองว่าพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ยังคงไม่มีความชัดเจน

ปัญหาข้างต้นทำให้เห็นอย่างเลือนรางได้ว่า การศึกษาสูงไม่ได้แสดงถึงแนวโน้มการมีจิตใจ หรือ จิตสำนึกเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ เช่นเดียวกันกับที่ ทินพันธ์ นาคะตะ (Nakata, 1972) ได้เคยสรุปไว้ สิ่งที่น่าพิจารณากลับเป็นค่านิยมทางการเมืองของบุคคล ที่ได้รับการกล่อมเกลา (socialization) มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องแสดงออกเป็นทัศนคติ และ พฤติกรรมทางการเมือง (Leiserowitz, Kates & Parris, 2004) โดยที่ค่านิยมทางการเมืองจะแสดงถึงความคิด และ ความรู้สึกทางการเมืองของบุคคล (Almond, Dalton & Powel Jr., 2002) ซึ่งจะปรับตัวตลอดเวลา ทั้งระดับบุคคล กลุ่ม ชุมชน และ สังคม (Charon, 1992; Festinger, 1957; Fritzsche, 2004; Harris, 2004; Lesthaeghe & Moors, 2000; White, 2005) และ ส่งผลถึงรูปแบบทางการเมืองของสังคมที่กลุ่มบุคคลนั้นๆสังกัดอยู่ (Almond & Verba, 1963)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาวิธีการแก้ปัญหาหลังรัฐประหารทุกครั้ง พบว่า ก็ยังคงวนเวียนอยู่ในวังวนเดิม คือเน้นการแก้ไขที่โครงสร้างของระบอบการปกครอง เช่น รัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปในทิศทางที่กลุ่มตนต้องการ (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2547) ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายปฏิวัติสำเร็จ หรือ ฝ่ายที่เข้ามารับมืออบอำนาจต่อหลังการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญที่เกิดจากการปฏิวัติ ซึ่งมีลักษณะเลือกหยิบยืมรูปแบบจากที่อื่นมาใช้แล้วตีความใหม่ (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2546) แทนที่จะวางรากฐานของค่านิยม หรือจิตสำนึกประชาธิปไตย เพื่อสร้างให้เกิดทัศนคติ และ พฤติกรรมที่ถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2546)

หากจะกล่าวถึงสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ จะต้องมื่อองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ประชาชนที่มีความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ และ พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และ ไม่ยอมรับเผด็จการ รวมทั้ง เข้ามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ไม่ใช่เพียงมีสถาบันในระบอบอย่างเป็นทางการ มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีพรรคการเมือง หรือมีสภานิติบัญญัติจากการเลือกตั้ง ซึ่งมีได้ครบถ้วนแม้ในการปกครองแบบเผด็จการ (Almond & Verba, 1963)

องค์ประกอบด้านค่านิยมที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นค่านิยมของสังคม จะต้องได้รับการยอมรับจากสังคมว่ามีคุณค่า เป็นหลักการด้านคุณธรรม จริยธรรม และ มีความน่าเชื่อถือ จนได้รับการยอมรับให้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมนั้น ๆ (Duriez, Fontaine & Luyten, 2001; Duriez & Hutsebaut, 2003; Duriez, Luyten, Snauwaert & Hutsebaut, 2002; Duriez & Soenens,

2003) ทั้ง ซึ่งนำการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละสถานการณ์ (Kiyomet, 2006) ซึ่งนำไปสู่ทัศนคติ และ พฤติกรรมที่สอดคล้องกัน ทั้ง ในระดับบุคคล กลุ่ม ชุมชน และ สังคม (Charon, 1992; Rokeach, 1996) ทั้งนี้ ทัศนคติ และ พฤติกรรมทางการเมืองที่แสดงออกเปรียบเสมือนตัวแทนของ ค่านิยม หรือ จิตสำนึกของบุคคลนั้น ๆ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2546; Duriez, Fontaine & Luyten, 2001) ซึ่งหากสอดคล้อง และ เข้ากันได้ดีกับระบอบประชาธิปไตย ก็จะเป็นพื้นฐานให้ระบอบ ประชาธิปไตยในสังคมนั้นมั่นคง (Inglehart, 2000; Schedler, 2001; 1997)

หากพิจารณาจากหลักการด้านคุณธรรม และ จริยธรรม จะพบว่า จิตสำนึก ด้านคุณธรรมมีผลกระทบเชิงบวกต่อทัศนคติ และ พฤติกรรมของบุคคล การปลูกฝังค่านิยม ด้านคุณธรรม การสร้างคุณธรรม และ จริยธรรมให้ฝังลึกในจิตสำนึกของบุคคลผ่านหลักการ ศาสนาจึงน่าจะเป็นฐานสนับสนุนความก้าวหน้า และ มั่นคงของระบอบประชาธิปไตยอีกประการ หนึ่ง (Malle, in press; Knobe, 2004; 2003)

ในมุมมองด้านศาสนา เห็นได้ว่าศาสนามีความผูกพันกับมนุษย์มานาน เป็นที่ยอมรับว่า มีคุณค่าที่จะได้รับการนับถือ หรือ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Appleby, 2000) โทมัส เจฟเฟอร์สัน เคย กล่าวไว้ว่า ไม่มีชาติใดเลยที่ดำรงอยู่โดยที่ประชาชนไม่นับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งในสังคมนั้น ทั้ง โดยแอบแฝง หรือ เปิดเผย (Loconte, 2005)

ศาสนาเป็นโครงสร้างหลักที่สำคัญของมนุษย์ และ ดำรงอยู่คู่กับความทันสมัย (modernization) จนปัจจุบัน แม้เป็นการปรับตัวในระดับโลกที่เรียกว่า Globalization เป็นปัจจัย สำคัญหนึ่งในการเมืองระดับโลก (Ellingsen, 2004) ได้รับการยอมรับว่ากลับมามีอิทธิพลต่อ การเมือง และ สังคมทุกระดับ ในฐานะเป็นพื้นฐานของการยอมรับว่าเป็นแหล่งคุณธรรม และ ความถูกต้อง และ ในฐานะสถาบันหนึ่งในสังคม (Fox & Sandler, 2005; Marthoz & Saunders, 2006; Williams, 1999) แม้กระทั่งปัจจุบัน ภายใต้สภาวะที่ไม่แน่นอน ความกลัว ความตาย และ โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ความศรัทธา และ การปฏิบัติทางศาสนายังคงมีบทบาทอย่างสำคัญในสังคม

ความศรัทธาทางศาสนาเป็นฐานรองรับ และ มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของสังคมตลอดมา ตั้งแต่โบราณจนกระทั่งปัจจุบัน (Fukuyama, 1989; Jordan, 2006; Weber, 1930) ซึ่งค่านิยม ของบุคคลส่วนใหญ่จะได้รับการสั่งสม และ ถ่ายทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมจากอดีต โดยมี ศาสนา และ ประเพณียุคก่อนของสังคมนั้นเป็นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นการกล่อมเกลาเรียนรู้ด้วย การสัมผัส และ ความผูกพันทางอารมณ์ (affective orientation) (ลิขิต ธีรเวคิน, 2551) ซึ่งส่งผล เป็นค่านิยม ที่มีลักษณะมั่นคง (Roccas, 2005) และ ลักษณะจิตใจของบุคคล รวมทั้ง แสดง ออกเป็นทัศนคติ ความตั้งใจทางพฤติกรรม และ แสดงพฤติกรรมต่อเนื่องที่สอดคล้องออกมา

(Brentano, 2002; Crane, 1998; Johnson, 2006; Kelly, 2006; Knobe, 2004; 2003, Leiserowitz, Kates & Parris, 2004; Malle, in press; McCrae & Terracciano, 2005; Schultz, 1999; Valle & Perrew, 2000; White, 2005) ทั้งนี้ รูปแบบทางการเมืองของสังคมจะเป็นแบบใด ต่างขึ้นกับ ค่านิยมทางการเมืองของประชาชนในสังคมนั้นที่มีลักษณะเดียวกัน รวมทั้ง ระดับ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับลักษณะจิตใจ หรือ ค่านิยม ของบุคคลด้วยเช่นกัน (Milan, 2005) อย่างไรก็ตาม มีคำถามสำคัญว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก หรือลบต่อกันหรือไม่ ในสังคมที่มีพื้นฐานวัฒนธรรมต่างกัน (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2546; ลิขิต ธีรเวคิน, 2546; Almond, Dalton, Powel Jr., 2002; Pye, 1966; Almond & Verba, 1963)

นับจากปี 1990 ความเคร่งศาสนาได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งต่อการเมือง ในทุกระดับ (Canetti-Nisim, 2004; Ellingsen, 2004; Huntington, 1996; Kapove, 2002; Marsh, 2005; Marthoz & Sandler, 2006; Mogahed, 2007; Norris & Inglehart, 2004; Qasem, n.d; Williams, 1999) ในฐานะเป็นพื้นฐานของค่านิยม การแสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรม และ ความถูกต้อง โดยเฉพาะในวัยรุ่น (Shah, 2004) อย่างไรก็ตาม ผลกระทบที่เกิดเปรียบได้กับ ดาบ 2 คม กล่าวคือ ทั้งสนับสนุน และ ไม่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Silberman, Higgins & Dweck, 2005)

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมทางศาสนาพุทธเป็นเสาหลัก คู่กับสถาบันกษัตริย์จนปัจจุบัน สมัยสุโขทัย มีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก หรือ อีกนัยหนึ่งพ่อขุน ซึ่งถ่ายทอดต่อมาถึงสมัย รัตนโกสินทร์ เปรียบกษัตริย์เสมือนพระพุทธรูปเจ้า พุทธศาสนาลัทธิเถรวาท และ การปฏิบัติแบบ ศาสนापราหฺมณณ์เข้มแข็งมาก สมัยอยุธยา ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักของมวลชน และเป็นกลไก สร้างความกลมเกลียวในสังคม ผสมผสานกับคติพจน์ของศาสนาพราหฺมณณ์ และ ความเชื่อดั้งเดิม ทำให้เกิดอุดมการณ์ทางการเมืองที่เน้นหลักธรรมะ และ การทำประโยชน์เพื่อสังคม ประชาชนถูก สั่งสอนให้ยอมรับว่า เคารพกรรมทำให้เกิดมามีฐานะยากจน และ ต่ำต้อย ไม่ให้คิดว่าเกิดจาก สังคม หรือ รัฐ วิชาสนาจะดีขึ้นได้โดยการทำบุญ โดยมีความมุ่งหวังว่าชาติหน้าฐานะของตนจะดีขึ้น (ลิขิต ธีรเวคิน, 2547)

กฎแห่งกรรม ซึ่งอธิบายความเหลื่อมล้ำของฐานะในสังคม ทำให้เกิดความชอบธรรม และ ยอมรับระบบศักดินา และ ระบบไพร่ อย่างไรก็ตาม ส่งผลให้เกิดความกลมเกลียวในสังคม โดย ให้ความยินยอมแก่ความไม่เสมอภาคของสังคมอย่างต่อเนื่องมายาวนาน (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2546; ลิขิต ธีรเวคิน, 2547) กล่าวได้ว่า วัฒนธรรมทางศาสนาได้ปลูกฝังค่านิยมรูปแบบหนึ่งแก่ ประชาชนในสังคมไทยตลอดมาตั้งแต่อดีตอันยาวนาน ซึ่งดังกล่าวยังจะถูกปลูกฝัง และ พัฒนา

อย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยก่อนอายุ 14 ปี และ ดำรงอยู่ในตัวบุคคลจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ (Hooghe & Wilkenfeld, 2007; Titus, 1996)

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ลักษณะของค่านิยมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับระดับความเคร่งศาสนา (ความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติทางศาสนา ของ ศาสนาที่ตนนับถือ) มากกว่า ความแตกต่างของศาสนาที่นับถือ (Canetti-Nisim, 2003; Patterson, 2004) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การนับถือศาสนาต่างกันไม่มีผลให้ค่านิยมทางการเมืองต่างกัน ตรงข้าม ความเคร่งศาสนาที่ต่างกันกลับทำให้ค่านิยมทางการเมืองต่างกัน ซึ่งแสดงว่าการนับถือศาสนาต่างกัน น่าจะไม่มีผลต่อลักษณะของค่านิยมทางการเมืองของบุคคล นอกจากนี้ ความเคร่งศาสนายังส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวก และ ลบต่อความรู้สึก และ จิตสำนึกทางการเมืองของบุคคล อีกนัยหนึ่ง ค่านิยมจะแสดงออกเป็นทัศนคติ และ พฤติกรรมทางการเมือง ที่ทั้งสนับสนุน และ ชัดแย้งกับระบอบประชาธิปไตย ในประเด็นที่ต่างกันไป (Alkire, 2004; Paul, 2005; Saroglou, 2002) กล่าวคือ ทั้งก่อให้เกิดความรุนแรง และ ความสัมพันธ์ฉันท์มิตร (Appleby, 2000)

มีผลงานทางวิชาการ และ การวิจัยจากนักวิชาการหลายท่านแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ และ ผลกระทบ ระหว่าง ความเคร่งศาสนากับค่านิยม ทัศนคติ และ พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย ซึ่งทั้งหมดเป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ และ อิสลามเท่านั้น เช่น Afrobzrometer (2002); Almond, Daltal & Powel Jr. (2002); Almond Powel Jr. & Mumdt (1993); Almond & Verba (1963); Barro & McCleary (2002); Carnetti-Nisim (2003); Duriez (2003a; c); Duriez, Luyten, Snauwaert & Hutsebaut (2002); Fares (2002); Flere (2001); Haidar (2004); Hunter (2004); Inglehart & Baker (2002); Inglehart & Norris (2003); Karpov (2002) Marsh (2005); McCutcheon (1993); Pollack & Pickel (2000); Tessler (2002) เป็นต้น

ความเคร่งศาสนา คือ อะไร อย่างไรจึงถูกเรียกว่าเคร่งศาสนา ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2540); มิลล์ (Mills, 1999) มองความเคร่งศาสนาในรูปของความเชื่อ หรือ ความศรัทธา และ พฤติกรรมทางศาสนา เมอเรย์-หวัง และ เพื่อน (Murray-Swank, et al., 2006) มองในรูปการเห็นความสำคัญของความศรัทธา ความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนา และ ความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาสนา โคเฮน ซีเกล และ โรซิน (Cohen, Siegel & Rosin, 2003) มองในรูปการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ความรอบรู้เกี่ยวกับศาสนา และ ความเชื่อทางศาสนา เคิร์ราส์ (Krause, 1993) มองในรูป การเป็นสมาชิกองค์กรศาสนา ความรู้สึกภายในจิตใจ และ ความเชื่อทางศาสนา ในอีกมุมมองหนึ่ง มองในรูปการประกอบกิจกรรมศาสนา ความศรัทธา และ การอุทิศตนเพื่อศาสนา ซึ่งความเคร่งศาสนา มาก หรือ น้อย ก็จะมาพิจารณาจากทั้ง 3 องค์ประกอบข้างต้น

(Wikipedia, 2009) ซึ่งหลังการทบทวนวรรณกรรมจำนวนมาก พบว่า โครงสร้างของความเคร่งศาสนา มีความสลับซับซ้อนมาก ซึ่งการให้ความหมายความของเคร่งศาสนาเป็นไปตามมุมมอง และการนำไปใช้งานของนักวิชาการแต่ละท่าน (Kendler, et al., 2003; Nordäs, 2005; Norris, 2003; Soeling & Voland, 2002; The Fetzer Institute, 2003)

มีข้อสังเกตว่า จนกระทั่งต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 ประชาชนชาวอเมริกันร้อยละ 90 ดำรงความเคร่งศาสนาในระดับสูง (Whistler & Weekin, 2003) และ เห็นว่าสำคัญต่อการดำรงชีวิต (The Pew Research Center for The People & The Press, 2002) เช่นเดียวกับสิงคโปร์ ซึ่งจัดว่าเป็นประเทศที่สังคมฝังรากลึกมายาวนานกับความเคร่งศาสนา แม้การปฏิบัติทางศาสนา ค่อนข้างเป็นส่วนตัว (Pereira, 2005) ซึ่งนอร์ริส และ อิงเกิลฮาร์ท (Norris & Inglehart, 2004); โอซัลลิแวน (O'Sullivan, 2004) ให้ข้อสังเกตว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เคร่งศาสนามากที่สุด ประเทศหนึ่ง มีเสรีภาพในการนับถือศาสนาสูงมาก แยกศาสนาออกจากการเมืองชัดเจน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นแม่แบบการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตย ซึ่งมีลักษณะเดียวกับประเทศกลุ่มยุโรปตะวันตก และ ยุโรปกลาง แต่แตกต่างกันมากในเรื่องความเคร่งศาสนา

มีข้อสังเกตสำคัญ 2 ประการ ประการแรก เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่าง ความเคร่งศาสนา กับ ระดับการศึกษาว่า พบความไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ความเคร่งศาสนา ของ บุคคล ลดลงผ่านการศึกษาที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ในอีกมุมมองหนึ่งการศึกษาที่สูงขึ้นก็อาจส่งผลให้บุคคลเคร่งศาสนามากขึ้นผ่านแนวความคิดด้านจินตนาการ (Abstract) (Barro & McCleary, 2003) ประการที่ 2 แม้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นมีผลให้เกิดค่านิยมที่แตกต่างกัน (Esmer, 2002) แต่การวัดความเคร่งศาสนาก็ยังคงสามารถใช้ตัวชี้วัดความเคร่งศาสนามาตรฐาน เช่น การสวดมนต์ อ่านคัมภีร์ การไปวัด ฯลฯ เป็นตัวชี้วัดข้ามวัฒนธรรมได้ โดยให้ผลลัพธ์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับการให้น้ำหนัก หรือ ความถี่ของแต่ละตัวชี้วัด (Mockabee, Monson & Grant, 2001)

สำหรับประเทศไทย จากการสำรวจ พบว่า ผู้ที่บอกว่าตนเคร่งศาสนามีประมาณ ร้อยละ 35 (Gallup International, 2005) ในจำนวนผู้ที่บอกว่านับถือศาสนาพุทธ (นิกายเถรวาท) ร้อยละ 95 ของประชาชนทั้งประเทศ (Ash, 1997) จากข้อมูลดังกล่าวคาดได้ว่า ระดับความเคร่งศาสนาของประชาชนในประเทศไทยน่าจะมีความสัมพันธ์ หรือ มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อ ค่านิยม ทศนคติ และ พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2540) ซึ่งใช้เวลากว่า 5 ปี ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนาพุทธของคนไทย: การปลูกฝังอบรม และ คุณภาพชีวิต พบว่า ความเคร่งศาสนามีอิทธิพล ต่อ ความเชื่อ

ทัศนคติ และ พฤติกรรมของทั้งเด็ก และ ผู้ใหญ่ในสังคมไทย ซึ่งแสดงว่าความเชื่อ และการปฏิบัติทางพุทธศาสนา อีกนัยหนึ่ง ความเคร่งศาสนา ได้ส่งผ่าน หรือ ถ่ายทอดบางสิ่งที่มีผลต่อความเชื่อ ทัศนคติ และ พฤติกรรมของบุคคลในสังคม กลายเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวฝังลึกอยู่ในจิตสำนึก และ แสดงออกเป็นทัศนคติ และ พฤติกรรมของบุคคลในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เชื่อกันว่าจิตสำนึก หรือ ค่านิยมในส่วนของการเมืองที่ได้รับการถ่ายทอดมา จะกำหนดทัศนคติ และ พฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลนั้นๆ ในสังคม (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2546)

แต่จากการค้นคว้าเอกสารวิชาการ และ ผลงานวิจัยเชิงวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) และ การกล่อมเกลางานสังคม (Political Socialization) พบว่า ไม่ค่อยมีเอกสารทางวิชาการ หรือ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยโดยตรงที่พอจะทำให้เกิดความเข้าใจ และ นำมาอ้างอิงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่มีข้อมูลสรุป หรือ ข้อเสนอแนะที่ตรงประเด็นเป็นปัจจุบัน และ มากพอทั้งใน และ ต่างประเทศที่จะนำมาใช้ประกอบการวางแผนพัฒนา ค่านิยมของประชาชน เพื่อเป็นกรอบในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง หรือ เป็นพื้นฐานการศึกษาวิจัยในประเทศไทยต่อไป ทำให้จำเป็นต้องอ้างอิงเอกสาร หรือ ผลงานวิจัยจากต่างประเทศเป็นหลัก ทั้ง ๆ ที่เกือบร้อยละ 100 เป็นเอกสารวิชาการ และ ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ อิทธิพล หรือ ผลกระทบ ระหว่าง ตัวแปรความเคร่งศาสนาของศาสนาคริสต์ และ อิสลามต่อตัวแปรต่าง ๆ ของ ค่านิยม ทัศนคติ และ พฤติกรรมทางการเมืองระดับบุคคล

ปัจจุบัน และ ในอนาคตอันใกล้นี้ ประชาคมโลกกำลังสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แผ่ขยายครอบคลุมไปทั่วโลก ไม่เพียงฐานะเป็นระบอบหรือระบบการปกครองเท่านั้น แต่เป็นค่านิยมที่ยอมรับในสังคมระดับโลกอีกด้วย (Democracy as a Universal Value) (Gershman, 2005; McFaul, 2004, Sen, 1999) โดยเฉพาะจากกลุ่มผู้นำระดับโลก แม้จะมีข้อสังเกตว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบตะวันตกอาจไม่สามารถครอบงำวัฒนธรรมการเมืองที่ไม่ใช่แบบตะวันตก (Huntington, 1996) ดังกล่าว มีการรวมกลุ่มคนหนุ่มสาวเคลื่อนไหว และ สร้างสัมพันธภาพในคนรุ่นใกล้เคียงกันระดับโลกในการสนับสนุนให้ค่านิยมประชาธิปไตยแผ่กระจายไปทั่วโลก (World Movement for Democracy, 2006) อีกทั้ง ค่านิยมของสังคมในประเทศที่มีอิทธิพลในฐานะผู้นำในระบอบประชาธิปไตยของโลกกำลังเปลี่ยนแปลงจากอนุรักษ และ ยึดถือวัฒนธรรมดั้งเดิมไปสู่การเป็นเสรีนิยมมากขึ้น (Pew Research Center for the People & the Press, 2002) ส่งผลเป็นเชิงบังคับให้ประเทศไทยต้องพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายระดับโลก ร่วมกัน ไม่สามารถโดดเดี่ยวตนเองเป็นเอกเทศ ได้

แต่ปัจจุบัน ประเทศไทยยังคงอยู่ในวังวนของความขัดแย้งระหว่างชั่วคราวอำนาจ ความแตกแยก แบ่งกลุ่มแบ่งข้างของประชาชน การทำรัฐประหาร การแก้ไขรัฐธรรมนูญ รวมทั้ง ไม่ยอมรับอำนาจอธิปไตยของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้ดำรงอำนาจสูงสุด และ ต้องเป็นผู้ ตัดสินใจในปัญหาทางการเมืองด้วยตนเอง ซึ่งไม่มีหลักประกันว่าวังวนข้างต้นจะสิ้นสุดเมื่อใด ดังกล่าว แสดงถึงความอ่อนแอของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ค่านิยม และ พฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยควรได้รับการ พิจารณา และ วิเคราะห์ (Melin-Blomqvist, n.d) ด้วยอีกประการหนึ่ง เพื่อวางแนวทางการพัฒนา ให้ถูกต้อง คำถามที่น่าสนใจสำหรับระบอบประชาธิปไตยของไทยจึงอยู่ที่ว่า อะไร หรือ อย่างไรจึง จะสนับสนุนให้เกิดความมั่นคง และ พัฒนาอย่างถาวรของระบอบประชาธิปไตยขึ้น โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง องค์ประกอบพื้นฐานด้านความเคร่งศาสนา ซึ่งมีส่วนสำคัญเชิงวัฒนธรรมในการสร้าง ค่านิยมที่ฝังลึกในจิตใจของคนไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2550; 2547) ซึ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 ศึกษาพบว่า ค่านิยม ทศนคติ และ พฤติกรรมทางการเมืองของสังคมไทยจะส่งเสริม และ สนับสนุนซึ่งกัน และ กันตลอดเวลา (Nakata, 1972)

ปัจจุบัน เป็นที่น่าศึกษาว่าแท้จริงแล้วค่านิยมแบบประชาธิปไตยของคนไทยดังเช่น อาจารย์ และ นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เป็นอย่างไร มีความสัมพันธ์ และ มีผลกับค่านิยม และ พฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างชัดเจนอย่างไรบ้าง ความเคร่งศาสนาโดยเฉพาะ ศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นพื้นฐานของสังคมไทยมีอิทธิพลต่อค่านิยมแบบประชาธิปไตย พฤติกรรมการมี ส่วนร่วมทางการเมือง และ การต่อต้านเผด็จการของผู้ได้รับการศึกษาสูง ซึ่งจะเป็นผู้นำในอนาคต (Future elite) ในระดับต่างๆของประเทศ เช่น อาจารย์ และ นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยอย่างไร หรือไม่ ด้วยได้พบว่า นับแต่การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2515 ค่านิยม และ ทศนคติ ทางการเมืองแบบดั้งเดิมของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ทั้ง ผลการศึกษาที่พยายาม หาความสัมพันธ์ ระหว่าง ความเคร่งศาสนา กับ ค่านิยม ทศนคติ และ พฤติกรรมแบบ ประชาธิปไตยของอาจารย์ และ นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา ก็ยังคงให้ข้อมูล การค้นพบที่ไม่ชัดเจนเพียงพอ (Gross & Simmons, 2006)

ในอีกด้านหนึ่ง จากผลงานวิจัย พบว่า ระบบการศึกษาระดับสูงของไทยมีบทบาทสำคัญ ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม และ ยังเป็นทางผ่านของการถ่ายทอดทศนคติแบบ เผด็จการสู่นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งสนับสนุนแนวคิดที่ว่า ค่านิยมของนักศึกษาจะได้รับ อิทธิพลจากค่านิยม และ พฤติกรรมของอาจารย์ (Nakata, 1972)

และด้วยที่ผ่านมา จากการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทย นักวิชาการไทยได้แต่ยอมรับว่า วัฒนธรรมทางศาสนาที่ฝังรากลึกกับสังคมไทยมากกว่า 700 ปี มีอิทธิพลต่อความเชื่อ และ ค่านิยม ซึ่งจะกำหนดทัศนคติ และ พฤติกรรมในสังคมไทยในรูปแบบหนึ่ง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2540; ทินพันธ์ นาคะตะ, 2543; ลิขิต ธีรเวคิน, 2547) แต่ไม่เคยมีผลการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนแต่ประการใดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองแต่อดีตนับเป็นเวลากว่า 700 ปี ยังคงแสดงถึงลักษณะพ่อปกครองลูกตลอดมาจนปัจจุบัน โดยมีระบบราชการเป็น ศูนย์กลาง กระบวนการกล่อมเกลாதงสังคม (Socialization) โดยมีสถานศึกษา และ ศาสนาเป็น สถาบันหลักหนึ่ง แต่ปัจจุบัน การเกิดความวุ่นวายในรูปแบบความรุนแรง การเกิดรัฐประหาร รูปแบบต่างๆโดยไม่ยอมรับการแก้ไขปัญหาทางการเมืองตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย ทำให้ยังไม่อาจยอมรับได้ว่าสังคมประเทศไทยมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ไม่อาจสรุปค่านิยม และ พฤติกรรมทางการเมืองของผู้มีการศึกษา สูง ดังเช่น อาจารย์ และ นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่สมควรอย่างยิ่งที่ต้อง ศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อให้สามารถวางแนวทางพัฒนาค่านิยม และ พฤติกรรมเชิงประชาธิปไตย ของผู้ได้รับการศึกษาสูง ซึ่งอนาคตอันใกล้จะกลายเป็นผู้นำด้านต่างๆของประเทศไทย ให้สอดคล้อง กับค่านิยมระดับโลก ซึ่งได้แก่ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Values)

โดยนัยของ ลิขิต ธีรเวคิน (2546) การสร้างค่านิยมประชาธิปไตยจะต้องทำทั้ง 3 ประการ ได้แก่ สร้างให้ประชาชนศรัทธาการปกครอง การอบรมกล่อมเกลாதงสังคม (Socialization) และ เปิดโอกาสให้มีประสบการณ์ด้วยการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

มีข้อสังเกตว่า แม้ความสัมพันธ์ ระหว่าง ความเคร่งศาสนา กับ ค่านิยม และ พฤติกรรม ทางการเมืองของบุคคลจะมีลักษณะเป็นสหสัมพันธ์ แต่ในทางทฤษฎี อาจกล่าวได้ว่า ถ้า เปลี่ยนแปลงค่านิยม ของ บุคคลได้ก็อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมืองให้ไปใน ทิศทางเดียวกันได้เช่นกัน (Duriez, Luyten, Snauwaert & Hutsebaut, 2002) ในอีกมุมมอง หนึ่ง หากทราบแนวโน้มค่านิยมร่วมที่ชัดเจน ก็อาจเป็นแนวทางให้สามารถวางแนวทางของระบอบ การปกครองที่สอดคล้อง และ เหมาะสมขึ้นมาได้ หรือแม้กระทั่ง วางแนวทางในการพัฒนาค่านิยม ที่เป็นจุดอ่อนของสังคมให้สอดคล้องกับแนวโน้มค่านิยมของโลก กล่าวคือ ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic values)

วัตถุประสงค์ ของ การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ต้องการตอบคำถามว่า ความเคร่งศาสนา ความรู้สึกแปลกแยก ค่านิยมประชาธิปไตย และ พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการต่อต้านเผด็จการ) ของอาจารย์ และ นักศึกษามหาวิทยาลัย มีลักษณะใด และ อยู่ในระดับมาก หรือ น้อยอย่างไร และ ทั้ง 4 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน อย่างไร จึงกำหนดเป็นวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบถึง ระดับของการแสดงออกของพฤติกรรมทางการเมือง (การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการต่อต้านเผด็จการ) ความรู้สึกแปลกแยก ความเคร่งศาสนา (ความเชื่อ ความศรัทธา และ การปฏิบัติทางศาสนา) และ ระดับความมาก-น้อยของค่านิยมประชาธิปไตยของอาจารย์ และ นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

2. เพื่อทราบถึงอิทธิพลของความเคร่งศาสนา ความรู้สึกแปลกแยก และ ค่านิยมประชาธิปไตย ที่มีต่อพฤติกรรมทางการเมือง (การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการต่อต้านเผด็จการ) ของอาจารย์ และ นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย โดยความรู้สึกแปลกแยก และ ค่านิยมประชาธิปไตยมีลักษณะเป็นตัวแปรแทรกซ้อน (Intervening variable) ระหว่าง ความเคร่งศาสนา กับ พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย

สมมุติฐานการวิจัย (Research Hypotheses)

ตัวแปรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปร 4 กลุ่ม ได้แก่

ตัวแปรกลุ่ม 1 เป็นตัวแปรความเคร่งศาสนาจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ความเคร่งศาสนาแบบ extrinsic และ ความเคร่งศาสนาแบบ intrinsic

ตัวแปรกลุ่ม 2 เป็นตัวแปรค่านิยมประชาธิปไตยจำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ ศรัทธา และ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เชื่อในเรื่องสิทธิ และ เสรีภาพ มีความเสมอภาค มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความเป็นปัจเจกภาพ ยึดมั่นเรื่องอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และ อดทนอดกลั้น ต่อ ความคิดเห็น และ พฤติกรรมที่แตกต่าง

ตัวแปรกลุ่ม 3 เป็นตัวแปรความรู้สึกแปลกแยกจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ความรู้สึกโดดเดี่ยว และ ความรู้สึกไม่เป็นมิตร

ตัวแปรกลุ่ม 4 เป็นตัวแปรพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย 2 ตัวแปร ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และ การต่อต้านเผด็จการ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานการศึกษาวิจัยไว้ 3 ข้อ ดังนี้

1. พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (การมีส่วนร่วมทางการเมือง กับการต่อต้านเผด็จการ) ของอาจารย์ และ นักศึกษาได้รับอิทธิพลจากความเคร่งศาสนา

แนวคิดเชิงทฤษฎี วรรณกรรม และ การศึกษาวิจัยที่สนับสนุนสมมุติฐานนี้ได้แก่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2540); Afkhami (2006); Alkire (2004); Almond & Verba (1963); Altemeyer (2006); Altemeyer & Hunsberger (1992); Brennen (2004); Huber (2005); McCullough, Tsang & Brion (2002); Patterson (2004); Pelz (2004); Saroglou, Delpierre & Dernell (2003); Weber, 1930.

2. พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (การมีส่วนร่วมทางการเมือง กับการต่อต้านเผด็จการ) ของอาจารย์ และ นักศึกษาได้รับอิทธิพลจากค่านิยมประชาธิปไตย

แนวคิดเชิงทฤษฎี วรรณกรรม และ การศึกษาวิจัยที่สนับสนุน สมมุติฐานนี้ได้แก่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2540); ทินพันธ์ นาคะตะ (2546); Almond & Verba (1963); Boyatzis, Murphy & Wheeler (2000); Duriez & Hutsebaut (2003a); Duriez & Sonens (2003a); Duriez (2003a); Duriez, Luyten, Snauwaert & Hutsebaut (2002); Duriez, Fontaine & Luyten (2001); Pye & Verba (1965);

3. พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (การมีส่วนร่วมทางการเมือง กับการต่อต้านเผด็จการ) ของ อาจารย์ และ นักศึกษาได้รับอิทธิพลจากความรู้สึกแปลกแยก

แนวคิดเชิงทฤษฎี วรรณกรรม และ การศึกษาวิจัยที่สนับสนุน สมมุติฐานนี้ได้แก่ Almond & Verba (1963); Citrin (2004); Cozzarelli & Karafa (1998); Ghorpade, Lackritz & Singh (2006); Islam (n.d.); Liu (2001); Macke (1979); O'Neill (2003); Robson (2003); Saroglou (2006)

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ ศึกษาอาจารย์ และ นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของรัฐโดยไม่แยกการนับถือศาสนา (ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ นิกายเถรวาท) ด้วยเหตุผลว่า ความแตกต่างของศาสนาที่นับถือไม่มีผล หรือ อิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างเรื่องค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมือง (Canetti-Nisim, 2004) (ยังไม่พบผลงานวิจัยในทาง Anti – theses)

ศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐ เท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณของผู้วิจัย และ ระยะเวลาในการศึกษา รวมทั้งอาจารย์ และ นักศึกษา มีโอกาสสูงที่จะเป็นผู้นำ และ พลังขับเคลื่อนที่สำคัญของสังคม

การศึกษาวิจัยนี้ ส่วนการเมืองจะยึดถือแนวคิดของ ทินพันท์ นาคะตะ (2546); ลิขิต ธีรเวคิน (2546); แพทเทอร์สัน (Patterson, 2002) และ แอลมอนด์ และ เวอร์บา (Almond & Verba, 1963) โดยตัวแปรค่านิยมประชาธิปไตย จะศึกษา 7 ตัวแปร เท่านั้น ได้แก่ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เชื่อเรื่องสิทธิและเสรีภาพ มีความเสมอภาค ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความเป็นปัจเจกภาพ อำนาจอธิปไตยต้องเป็นของปวงชน และ อดทน อดกลั้นต่อความคิดเห็น และ พฤติกรรมที่แตกต่าง ตัวแปรอื่น จะศึกษาจากวรรณกรรมในวงกว้าง ทั้งนี้ ค้นคว้าเอกสารวิชาการ และ ผลงานวิจัย ในช่วง 10 ปี หลัง ยกเว้นที่เห็นว่าสำคัญ และ จำเป็นต้องนำมาอ้างอิงจริง ๆ เท่านั้น

ตัวแปร และ ตัวชี้วัดความเคร่งศาสนา และ ความรู้สึกแปลกแยกจะพิจารณาจากผลงาน วิชาการ และ ผลการวิจัยที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ ไม่จำกัดเฉพาะการศึกษาวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้ตัวแปร และ ตัวชี้วัดที่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวแปรแฝงที่แท้จริง

ด้วยเหตุที่ความหมายของคำ หรือ นิยามต่าง ๆ จะแตกต่างกันออกไปขึ้นกับปัจจัยหลายอย่าง ทั้ง ในเรื่องมุมมองของนักวิชาการ และ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม เป็นต้น ในส่วนของ ความหมาย หรือ คำนิยามต่างๆของตัวแปรจึงกำหนดความหมายไว้เพียงในขอบเขตเฉพาะที่ กล่าวถึงไว้ในการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น เท่านั้น

พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย จะพิจารณา 2 พฤติกรรมที่กำลังได้รับความสนใจใน สังคมไทยปัจจุบัน ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และ การต่อต้านเผด็จการ

ข้อตกลงเบื้องต้น (ข้อจำกัดในการศึกษา)

ด้วยการศึกษาวิจัยครั้งนี้กระทำกับมหาวิทยาลัยของรัฐทั้ง 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และ ภาคใต้ โดย ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ยกเว้นภาคใต้ ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์ในภาคใต้ไม่น่าไว้วางใจ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำให้ขอรับความช่วยเหลือ จากอาจารย์ที่อยู่ในสถาบันดังกล่าว ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูลจึงค่อนข้างยาวนาน ประมาณ 6 เดือน อย่างไรก็ตามตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ค่านิยม ทศนคติ และ พฤติกรรมทางการเมืองที่แสดง ออกมา เป็นรูปแบบที่เกิดจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองที่สะสม และ ต่อเนื่องมาเป็น ระยะเวลาานาน ทั้งฝังลึกภายในจิตใจ ระยะเวลาเพียง 6 เดือนจึงไม่น่าจะมีผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่ทำการศึกษา

เลือกศึกษา 7 มหาวิทยาลัยของรัฐ จาก 4 ภาค ของ ประเทศ เนื่องจาก งบประมาณของ ผู้วิจัยเอง และ ระยะเวลาการศึกษาวิจัยจำกัด ดังนั้น ผลการศึกษาจึงกระทำได้เพียงเป็น การอนุมานว่าสามารถเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งประเทศ เท่านั้น

การศึกษาคั้งนี้ กระทำในภาพรวมเท่านั้น ไม่ได้แยกย่อยเปรียบเทียบระหว่างอาจารย์ และ นักศึกษาให้เห็นชัดเจนในรายละเอียด เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นโครงการนำร่องที่ยังไม่เคยมี นักวิชาการท่านใดกระทำมาก่อน จึงทำให้ไม่สามารถมองเห็นภาพรวมของทั้งระบบ ซึ่งปกติ นักวิชาการทั่วไปจะวิจัยเฉพาะในส่วน หรือ ตัวแปรย่อยที่ตนสนใจจะศึกษาเท่านั้น ทำให้ ผลประโยชน์ที่พึงนำไปใช้งานในทางปฏิบัติได้มีน้อยมาก เนื่องจากมีข้อจำกัดมาก ดังนั้นค่าดัชนี ต่างๆของตัวแปรที่ศึกษาจึงแสดงภาพรวม ไม่สามารถแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ และ อิทธิพล ระหว่าง ตัวแปรของอาจารย์ เปรียบเทียบกับ นักศึกษา อย่างไรก็ตาม จะเปรียบเทียบให้เห็นมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยแยกผลการวิเคราะห์กลุ่มอาจารย์ และ นักศึกษา ไว้ใน ภาคผนวก ก.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ จาก การวิจัย

1. มีความรู้ และ เข้าใจถึงอิทธิพล และ ความสัมพันธ์ ระหว่าง ความเคร่งศาสนา ค่านิยมประชาธิปไตย ความรู้สึกแปลกแยก และ พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (การมีส่วนร่วม ทางการเมือง และ การต่อต้านเผด็จการ) ของอาจารย์ และ นักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในช่วงเวลา ของการศึกษาวิจัย

2. การทราบอิทธิพล ของ ตัวแปร ส่งผลทางตรงให้สามารถนำไปกำหนดแนวทางการอบรมกลุ่มมเกลลา หรือ ฝึกปฏิบัติ เพื่อสร้างจิตวิญญาณ หรือ จิตสำนึกประชาธิปไตย กล่าวอีก นัยหนึ่ง ค่านิยมประชาธิปไตย และ มีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยให้กับอนาคตผู้นำทางการเมือง และ ประชาชนทั่วไปให้มีลักษณะสนับสนุนต่อความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตยได้ ต่อไป (Duriez, Luytem, Snauwaert & Hutsebaut, 2002) โดยทางอ้อมผ่านการสร้างความเคร่งศาสนา ในรูปแบบ intrinsic เพื่อสร้างให้บุคคลในสังคมเป็นผู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม และ จริยธรรม

3. การทราบความสัมพันธ์ และ อิทธิพล ระหว่าง ตัวแปรพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย ความรู้สึกแปลกแยก ความเคร่งศาสนา และ ค่านิยมประชาธิปไตย ส่งผลให้สามารถนำไปกำหนด เป็นนโยบายระดับประเทศ เพื่อพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงต่อไป

3.1 ทราบความสัมพันธ์ ระหว่าง พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย กับ ความรู้สึกแปลกแยก อาจนำไปสู่ การกำหนดนโยบาย ของ รัฐ เรื่องสิทธิ และ เสรีภาพ ในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และ ข้อเท็จจริง ที่เป็นความจริง ซึ่ง จะนำไปสู่ความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ในทางการเมือง หรือ ไม่ ซึ่ง จะ ส่งผลกระทบถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในประเด็นต่าง ๆ อย่างจริงจัง

3.2 ทราบความสัมพันธ์ ระหว่าง พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย กับ ความเคร่งศาสนา อาจนำไปสู่ การกำหนดนโยบายของรัฐเรื่องเสรีภาพในการนับถือศาสนา รวมทั้ง การให้

การสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาของทุกศาสนา เพื่อชักนำให้เกิดจริยธรรม และ คุณธรรมขึ้นในสังคมไทย รวมทั้งชักนำให้สังคมส่วนใหญ่มีความเคร่งศาสนาในระดับที่ส่งเสริม และ สนับสนุนเชิงบวกต่อค่านิยมประชาธิปไตย และ พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย

3.3 ทราบความสัมพันธ์ ระหว่าง พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย กับ ค่านิยมประชาธิปไตย อาจนำไปสู่การกำหนดนโยบายของรัฐเรื่องการสร้างค่านิยมแบบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ขึ้นในสังคมไทย รวมทั้ง การส่งเสริมให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริง ทั้งนี้เพื่อสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยที่แท้จริงให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างถาวรพร้อมการนำไปปฏิบัติจริง

4. เป็นพื้นฐาน และ แนวทางในการศึกษาทางลึก เกี่ยวกับ วัฒนธรรมทางการเมืองในประเทศอื่น ๆ ของสังคมไทยต่อไป เนื่องจากกรณีวิจัยนี้ จะให้ภาพรวมของวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มอาจารย์ และ นักศึกษาทั้งในทางกว้าง และ ทางลึก